

**„EDINOST“**  
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torških, četrških in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Občno izdanje stane: za jeden mesec . f. — 30, izven Avstrije f. 1.40 za tri mesece . . . 2.60 „ „ „ 4.00 za pol leta . . . 5.00 „ „ „ 8.00 za vse leto . . . 10.00 „ „ „ 16.00  
Na naročbe brez priložene naročnine se ne jemlje ozir.  
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 nč., v Gorici po 3 nč. Sobotno večerno izdanje v Trstu 3 nč., v Gorici 4 nč.

# EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorako.

Oglasi se računajo po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana osmrtnice in javnozahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kor nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema uredništvo ulica Caserma 13. Odprte reklamacije so proste poštnine.

„V edinosti je moč!“

## Za našo Istro,

Žalostni so odnosi po vsem Primorskem, najžalostnejši so pa gotovo po naši tužni Istri. Stanje splošno omike je menda tu doli blizu na najnižji stopinji med deželami avstrijskimi, gospodarska beda je vseobča, tako, da je siromašni istrski kmet že davno nehal živeti, ampak da le životari, prenašajoč le akrajnima napori veliko breme svojega tužnega življenja in svoje bedne ekzistencije.

Kdor si — prišel iz drugih blagoslovljenih pokrajin — prvokrat ogleda to kamenito Istro, zgraža se nad temi odnosi, mane si oči, začudeno vprašuje samega sebe: je-li to mogoče v moderni državi?

Kdor je pazno čital in premotril govore poslanecv Spindčića in Laginje — obrazložene po povsem zanesljivih in na licu mesta nabranih podatkih —, ta mora priznati in sprevideti, koliko se je grešilo do sedaj v tej deželi, kako neodpustno so se zanemarjale duševne in gnutne koristi te pokrajine.

Kakor pri vsaki bolezni, poizvedovati nam je tudi tu najprvo o vzrokih žalostnemu stanju. A v našem slučaju nikakor ni težko pogoditi prave dijanose: spoznati bolezen.

Mi smo sicer že nebrojkrat govorili o tem, kakor s protom na veliko odprto rano na bolnem telesu dežele istrske. Toda vse naše besede in vsi naši opomini bili so glas upijedelega v puščavi, kajti uprav oni, koji bi mogli in tudi morali poseči vmes se svojo mogočno besedo, niso hoteli čuti naših vzklikov. Dá: v pravem smislu besede treba smatrati našo trditve, da istrsko ljudstvo vzdihuje in kliče na pomoč — v puščavi, v duševni in gnutni puščavi.

Vse sastonj! Kakor se peneče valovje razbija ob trdi skali, da se v milijardah vodenih isker sopet sgrublja v neizmorni vodeni masi, tako so vse naše tobe in vse naše prošnje zaletavale na gluha ušesa, poizgubivši ne brez sledu v hrupnem političnem življenju in v onih narodnih bojih, ki so sadobili že uprav barbarak značaj.

Ubogi mi! Ako ne bi imeli toli trdne vere v večnopravičnega Boga in ako ne bi verovali v nepremagljivo moč pravice, obupali bi bili že v oči gled tolikim nevespehom ter udali bi se bili v tužni resignaciji v neizprosnu usodo.

Ali nas drži po konci zavest pravičnosti naše svote stvari; v tej zavesti hočemo pogumno ponavljati svoje napore dotlej, dokler ne prodre naš obupni klic v one kroge, kjer je iskati zdravnikov naši javni bolezni.

In ravno sedaj se nam vidi umestno, da se zopet povprašamo o vzrokih naši miseriji.

Čestiti čitatelj pričakuje morda, da na to vprašanje pokažemo z velikim prstom na ono kličo, ki ima ubogo deželo istrsko v svojih pesteh. O dá: ta kliča ima na svoji vesti vso neizmerno bedo dežele istrske. Ali nje krivda je le posledica krivde — drugih. Vljaje gori tiči izvor vsemu zlu. Ta izvor tiči v tradicionalni brezbrzičnosti naših vlad —

in naj so iste izšle iz desnice ali leve polanske zbornice — za naše južne pokrajine sploh. Le tej brezbrzičnosti je pripisati krivda, da so se v Istri razvili toli žalostni odnosi, ali prav za prav, da so se ti odnosi postavili na glavo: da tam doli absolutno gospoduje — v posmeh pravici in zdravemu človeškemu razumu — izredna manjšina nad ogromno večino, da le manjšina uživa vse ugodnosti javne uprave, medtem ko nikdo ne gane niti s maxincem za večino prebivalstva. Tej brezbrzičnosti je pripisati, da upravlja deželo stranka, ki nima ni zmišla ni srca za potrebe dežele in nje prebivalstva.

Tem nezdravim, pogubnim in nenaravnim odnosom treba jedenkrat storiti konec! S tem posivom oglašamo se zopet uprav v tem trenutku, ko je pričakovati — ako nas ne varajo govorice — raznih sprememb tako med osebjem javne uprave kakor tudi v taktiki gospodujoče stranke. In pri tem nas navdaja nekoliko nade, ker sodimo po raznih znamenjih, da so se na Dunaju vendar začeli nekoliko zanimati za zanesljive južne pokrajine. Mi ne zahtevamo od javnih organov posebne protekcije in posebne zaštite — najmanj pa pristranosti nam v prid —, ampak zahtevamo le, da se vrši zakon, in zahtevamo, da javni organi jednako mereno dele solnce in senca. A da morejo to, treba da vestno proučujejo in poštevajo narodno, gospodarsko in etnografske razmere v deželi. Mi ne potrebujemo protekcije, ker vemo, da pridemo do pravičnih rasmer tako samo ob sebi in po naravnem potu, da le javni organi nehalo hitati za fikcijami in da nehalo zasledovati puntarje med onimi, koji se pritožujejo, ne iz nasprotstva, ampak iz velike ljubezni do dežele in nje trpinov. Mi zahtevamo — ako res pride do osebnih sprememb — pravičnih, nepristranskih in v svoji sodbi samostalnih organov. Menimo, da skromnejši ne moremo biti v svojih zahtevah.

Tudi po tem sodimo, da je mogoče kakov preobrat v Istri, ker se, kakor je razvidno iz pisav italijanskih listov, nekaj kuha med Italijani samimi. Gospoda so menda nezadovoljni sami seboj in v strahu trepečejo pred onim trenutkom, ko si merodajni krogi nekoliko od bližje ogledajo njihovo gospodarstvo. Zlasti iz predal naših radikalnih listov se oglašajo — slaba vest. Tožiti so začeli na ves glas, da le ne bi drugi tožili njih; celo s opozicijo so začeli strašiti, žal, da ne vemo prav proti komu. Narodno vprašanje, spojeno z vso notranjo politiko, da je postalo nevarno italijanskemu značaju Istro. Zato da treba reagovati proti dosedanjim pogreškom.

Najbolje znamenje, da se nekaj kuha med njimi, je pa grožnja radikalnih listov, da treba zaprijeti boj proti onim, ki zlorabijo italijansko ime, onečočajo italijanski življenj. Ti ljudje da so ista os, okolo katere se je sukalo do sedaj vse politično in narodno delo.

Te ljudi da je treba pobijati v zbornici z odprtim vizirjem in z vsem navdušenjem.

Tem radikalnim junakom torej ne zadošča še dosedanja mera krivice, ampak podvojiti bi jo še hoteli, in v ta namen se groze tudi svojim lastnim somišljenikom. Gospodi je jelo prihajati tesno pri arcu in zato kriče kakor otroci, da bi kričanjem udušili svoj lastni strah. Radikalna gospoda so odvidno bližajo — diliraju, to je onemu stanju, v katerem človek ne ve kaj dela.

In taka stranka naj bi obdržala moč v rokah tudi nadalje, taka stranka naj bi pametno in pošteno upravljala deželo? Ta stranka sledi le nagibom strasti, a strast ni bila še nikoli pravičen vladar.

Vse kaže, da hoče vsaj jeden del italijanske stranke izvajati svoj novi, grozni, nemogoči in pri obnem zboru italijanskega političnega društva v Pulji vnaprejeti program. Po takem je pričakovati v dvorani sv. Frančiška v Poreču viharjev, kakoršnih — in bilo jih je že več kot dovolj — še ni videla ta dvorana. Tak je izgled v bližnjo bodočnost in ta izgled bi moral opozoriti slavno vladu, da pošlje v Poreč svojim zastopnikom moža, ki bo v teh viharjih z jekleno svojo voljo umel poučiti besnečo gospodo, da Istro tudi na Dunaju ni več — terra incognita.

## Politiške vesti.

Shod nemško-avstrijskih učiteljev zboruje se dni v Inomostu. Podžupan Inomostski je porabil to priliko, da je učitelje rotil pri živem Bogu, naj ostanejo zvesti liberalni stvari. Mi ne bi imeli nič proti temu — če radovali bi se na tem —, ako bi vedeli, da je gosp. župan menil pravo resnično svobodo. Ker pa vemo, da je hotel kaptirati učitelje le za tisti lažnivi židovsko-liberalni talni-liberalizem, ki ima na svoji vesti ves sedanjí narodni prepir, moramo že reči, da bi le obžalovali, ako bi učitelji seli na limanice g. podžupana Greila. Sicer pa je gosp. Greil namočil svoje limanice v najsladkejši med. Vdihoval je: „Tužni so sedanjí časi, povsodi vlada politična brezbrzičnost in materijalizem izpodkopuje zmišle za idejale političke svobode. Liberalizem je postal nemodernim in veselo se spreha nazadnjastvo po naredbeni poti ministra. Zato treba, da se združijo vsi avtodomiselni življenj.“ — Kako lepo je to povedano! Le škoda, da je uprav ona stranka, kateri pripada gospod podžupan, pokorna dekla najgusnejšega — materijalizma, kojemu je lehkim sreem žrtvovala blaginjo milijonov iz nižjih slojev. V teoriji obojati materijalizem, v praksi ga pa podpirati — to ni posebno lepo, gosp. podžupan Greil!

Duhovščina in civilna poroka na Ogerskem. „Magyar Allam“ objavlja neko pismo jednega župnika iz Gorenjega Ogerskega, v katerem javlja isti, da se nižja duhovščina — za slučaj, ako bi škofje ne hoteli prositi

možitev. Želim, da se deklo omoži, zakaj ne maram, da mi neljubljena vene. Mar ni to pametno?

— Da, pamet brez sra, gospa. Sre me poka, kadar pomislim, kakova nesreča je zadel tega vrlega mladeniča, srce mi poka, kadar gledam, kako Zofija po njem hrepeni. Jaz sem njega varuh, iskal sem ga povsod. Zaman in ne bom mogel mirno položiti starih kostij v grob. Ali morda pa vendar živi, morda!

— Morda? Mar naj bi Zofija še tri leta čakala? vpraša ujedljivo Heningovica.

Starec jo pogleda, vstane in reče vedno:

— Gospa Uršula! Ali se spominjate tistega dne na Sosodgradu, ko sem se zaradi vas dvignil zoper bana, ko sem za vas vrgel

Njeg. Veličanstva, da ne potrdi zakona o civilni poroki — pripravljala na to, da katoški župniki ali korporativno ali pa po ogromni deputaciji, predložijo to prošnjo cesarju. Upati je, da škofje store svojo dolžnost; ako ne — tako se grozi omenjeni list — naj pa odstopijo od svojih mest!

Naše ministerstvo za vnanje stvari in padec Stambulova. Ogerski oficijozni list „Nemzet“ vo povedati, da v našem ministerstvu za vnanje stvari padec Stambulova ni napravil posebno ugodnega vtisa. Kajti poslednji da je človek jako trdnega značaja, dočim smatrajo kneza in Stoilova jako šibkima, posebno pa sedaj, ko se knoz trudi, da ga pripozna Rusija. Tej okolnosti da je pripisati, da v Bolgariji nadvladuje vedno bolj Rusiji prijazna tendencija.

## Različne vesti.

Neverjetno! Ves prostor ob javnih akla-diščih v prosti lukí hočejo sedaj preokrbeti s kamenitim tlakom, približno takim, kakoršnega imamo po mestu. Dotični natečaj je že raspisan. V tej zadevi pa nam je došla neverojetna vest, da namerujejo potrebno kameno naročiti — iz Katanije v Italiji. To bi bila pač žgoča ironija, da bi iz Trsta, kjer imamo krasnih kamenolomov in sloviti kamenosekov, hodili po kamenju v Italijo. To bi bilo pač še smešnejše, kakor da bi kdo nosil vodo — v morje. Našim kamenosekom proti po tej — da ne rečemo kaj drugega — nesrečni misli dvojna škoda: izgubili bi veliko zaslužka in naše kamene bi prišlo ob dobro ime v trgovini. Kajti pomisliti treba, da se naše kamene izvažajo na jug, in v posebno veliki meri v Aleksandrijo. Kaj si bodo mislili dotični naši odjemalci o dobroti našega kamena, ako je mi sami nečemo rabiti in hodimo ponje — na ptuje. Ali nam je res usojeno, da nam prijatelji Italijani iztržejo izpred ust vsako mrvice zaslužka? — Kor se bode dotična razprava vrnila že 13. p. m., dolžnost je vsem onim odličnim krogom, ki imajo le količkaj sra za to našo pokrajino, delati z vso silo na to, da se ne vasporejme ponudba iz Katanije.

Kdor bi podpiral take nakane, ta bi pokazal odlično, da ni pravi patrijot. Kje so torej sovražniki dežele?! Med nami gotovo ne!

Za sv. Ivansko podružnico sv. Cirila in Metoda se je nabralo v namen, da postane ista pokroviteljica, za neplačano hruske 2 kroni in 40 stot.; vojaki so zgubili na kroglo 1 krono in 10 stot. in civilisti so tudi zgubili na kroglo 1 krono in 36 stot.; skupaj tedaj 4 krone 86 stot.

Za družbo sv. Cirila in Metoda je daroval klub slovenskih narodno-zavednih pekov, zbranih v krčmi gosp. Kravosa, kot

na koko čast, imetje, da, celó glavo. Ali se spominjate?

— Spominjam se, reče Uršula in prebledi.

— Tisti dan ste rekli, da mi vse storite, karkoli hočem. Ali je tako?

— Je, žepno strme žena.

— Dobro torej! Danes zahtevam svojo plačo. Vi morate, kakor ste sami dejali, tri leta čakati na Milića, jaz pa se zavzemem za svojega nesrečnega junaka. Potem naj se zgodi vaša volja. Prisrzite mi!

Uršula se prepade. Komaj diha je od jeze, izpregovori:

— Prisegam!

— Zahvalite Boga, da je Ambrož prišel ob pravem času, zakaj sicer bi bili krivopisnica pred Bogom in svetom.

(Dalje prih.)

## PODLISTEK.

97

### Kmetški upor.

Spodnjaška povest šestnajstega veka.

— Spisal August Šenoa. Preložil L. P. Planinski. —

— Hvaljen Jesus, pozdravi Ambrož ženski. Zdi se mi, kakor da ste se me preplašili. Izenenada sem prišel v hišo. Prihajam prej, kakor ste se nadejali, kaj ne? Ej to vama je tako, pošunski zbor se je razšel, in ero me! Bil sem že tudi doma v Brezovici in na svojem posestvu pri Brežicah, oglašil sem se tudi v Mokricah, da vam povem kaj o vaši pravdi, a sedaj prihajam za vama sorkaj. Kje je Zofija?

— Doma je, odgovori zmedeno Anka, prej kot ne je kje po opravkih.

— Pojdite ponjo, gospa Anka. Gospa

Konjska pogleda mater, potem gre iz sobe, Ambrož pa sede.

— Gospa Uršula, izpregovori, upri ostro pogled v ženo, vi možite Zofijo?

— Kdo vam je rekel? zavzame se Uršula.

— Rdečica vašega lica, gospa, in Marta v Mokricah, kateri se je Zofija pritožila.

— Jaz mislim, zajecelja udova, da je že godna za možitev.

— A Milić, ubogi Milić, katerega je vaša zvižda uklonila, kateri morda izdihuje ne vem kje, v robstvu, kateremu ste obljubili? Kje vam je duša?

— Ne karajte me po krivici, gospod Ambrož, reče Heningovica, tri leta so minola, a o Miliću ni glasu ter se brčkone ne povrne. Žal mi je. A čas hiti in hči mi je godna za

